

Informacija o primjeni Uredbe o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore

Vlada Crne Gore je usvojila 2008. godine Uredbu o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore. Na osnovu Uredbe Ministarstvo kulture je u saradnji sa četiri opštine dodijelilo status sljedećim manifestacijama: Internacionalnom TV festivalu u Baru, HercegNovskom filmskom festivalu - Montenegro Film Festivalu, Međunarodnom festivalu Kotor art i Ratkovićevim večerima poezije u Bijelom Polju.

Odabrani festivali su svojim specifičnim sadržajima imali osnovu da se donese odluka o inoviranim festivalskim konceptima, zatim da se kreiraju programski sadržaji koji će doprinijeti boljem regionalnom i međunarodnom pozicioniranju. Svi pomenuti festivali su ostvarili značajan napredak u programskom, umjetničkom i kulturološkom aspektu što je bio primarni cilj odluke o dodjeljivanju statusa. Od skromnih produkcijskih i finansijskih uslova u kojima su do tada egzistirali, stvoreni su uslovi da se ojača misija i ambicija festivala da postanu suštinski međunarodni i da suštinski promovišu crnogorsku kulturu u različitim vidovima umjetničkog izraza.

Internationalni TV festival u Baru, kao i dio konstituenata novog Međunarodnog festivala Kotor art (NVO *Kotor art* koje je organizovao muzički festival i *Fondacija Koterski festival pozorišta za djecu*) bili su i tada i sada nevladnine organizacije, dok su HercegNovski filmski festival - preimenovan u Filmski festival Herceg Novi - Montenegro Film Festival, i Ratkovićeve večeri poezije bili programi javnih ustanova kulture na opštinskom nivou, JU Herceg festa i JU Centra za kulturu Bijelo Polje.

Ministarstvo kulture je nakon četvorogodišnje primjene Uredbe o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore, iniciralo 2012. godine prijedlog reorganizacije manifestacija i festivala, zbog promjena zakona kojima je definisano finansiranje nevladinih organizacija, kao i na osnovu potrebe da se institucionalno ojača njihov karakter.

Osim pravnih prepreka, potreba za formiranjem javnih ustanova pomenutih festivala bila je i logična i poželjna transformacija njihovog statusa, jer osim programskih i umjetničkih aspekata potrebno je bilo riješiti niz drugih pitanja, od prostornih do tehničko-tehnoloških i produkcijskih uslova za rad, adekvatne primjene svih normativnih i strateških dokumenata u kulturi, kvalitetniju festivalsku produkciju, kontinuirani rad, mogućnost dugoročnog planiranja, novo povezivanje u evropske tokove savremene umjetničke i festivalske produkcije.

Preduslov za to su bili:

1. Formiranje opštinskih javnih ustanova kulture, koje bi bile pravni sljedbenici postojećih manifestacija i festivala, i
2. Definisanje njihovih savjeta, modela upravljačke strukture, dakle shodno svim domaćim i međunarodnim poslovnim standardima u kulturi da se odrede jasni i transparentni modeli umjetničkog i poslovnog rukovođenja.

Inicijativu Ministarstva kulture, prepoznale su opštine Bijelo Polje i Herceg Novi. U Bijelom Polju je formirana JU Ratkovićeve večeri poezije, a JU Herceg festa je dodatno

pozicionirala svoj važan segment djelatnosti, organizaciju Hercegovačkog filmskog festivala - Montenegro Film Festivala.

Opštine Kotor i Bar nijesu prihvaćile inicijativu.

U Programu razvoja kulture 2016-2020, u poglavlju 3.1.6. *Manifestacije i festivali* navodi se da "će njihovo organizaciono utemeljenje biti važno pitanje i uslov daljeg opstanka".

Ministarstvo kulture je dužno da primjenjuje normativna akata u polju kulture, Program razvoja kulture, da realizuje modele finansiranja koji su transparentni i koji podrazumijevaju ista pravila za sve aktere kulturnog sistema.

Postojeća pravna ograničenja finansijke podrške od strane Ministarstva kulture nevladinim organizacijama jasno iniciraju potrebu da primarni nosilac produkcije festivala od javnog interesa moraju biti javne institucije, koje treba da razvijaju modele saradnje i sa civilnim sektorom, kao i sa nezavisnim inicijativama u kulturi, uvažavajući okolnost da to predstavlja javni interes u polju kulture.

Ministarstvo kulture će inicirati posebno rješenja u cilju ostvarivanja djelatnosti nevladinog sektora u polju kulture, kao posebno važnog segmenta ukupnog kulturnog sistema, kroz afirmaciju partnerske saradnje sa javnim i privatnim sektorom, dok se ne steknu pravni uslovi za nesmetanu direktnu podršku tom sektoru.

Navedeni aspekti u primjeni Uredbe o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore bili su razlog da Ministarstvo kulture u Akcionom planu rada za 2017. godinu pozicionira aktivnost da Vladi Crne Gore tokom 2017. godine, tačnije do kraja juna predloži novu Uredbu i na taj način dodatno uredi ovo važno pitanje kulturne politike. Ministarstvo kulture će novom Uredbom o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore definisati kriterijume koji neće dovesti do privatizacije javnog interesa u kulturi, kriterijume koji će jasno postaviti pitanje osnivačkog karaktera manifestacija i festivala, transparentnosti rada i validnu evaluaciju rezultata i finansijskog izvještavanja koji već važe za sve javne institucije kulture u Crnoj Gori.

Ratkovićeve večeri poezije

Ratkovićeve večeri poezije status manifestacije od posebnog značaja dobile su Sporazumom zaključenim 16. jula 2010. godine, između Opštine Bijelo Polje i Ministarstva kulture. U početku Festival je bio segment rada Centra za kulturu Bijelo Polje, ali je 2012. godine nakon predloga Ministarstva kulture da se svi festivali sa ovim statusom transformišu u cilju njihovog daljeg razvijanja, Opština Bijelo Polje taj festival izdvojila iz sastava Centra za kulturu i osnovala novu opštinsku ustanovu kulture istoimenog naziva. Na taj način Opština Bijelo Polje je jedina dosljedno ispoštovala zahtjev Ministarstva kulture o neophodnosti reorganizacije manifestacija i festivala od posebnog značaja. JU Ratkovićeve večeri poezije dobila je i svoj adekvatan prostor, razvila uspješnu izdavačku produkciju i ostvaruje svoju misiju koja ima izuzetan potencijal za dalji razvoj kako institucije, tako i samog festivala.

Filmski festival Herceg Novi - Montenegro Film Festival

Ovaj Festival je dobio status od posebnog značaja za kulturu Crne Gore, Sporazumom o organizovanju koji su zaključili Ministarstvo kulture i Opština Herceg Novi, 07. 07. 2009. godine. Po tom Sporazumu, naziv festivala je Filmski festival Herceg Novi - Montenegro Film Festival, međunarodnog je i takmičarskog karaktera, a osnovni festivalski program čine selekcija dugometražnih igranih, dokumentarnih i studentskih filmova i drugi prateći programski sadržaji.

Montenegro Film Festival je segment djelatnosti opštinske JU Herceg fest, od svog osnivanja do danas. Opština Herceg Novi i Ministarstvo kulture imenuju savjet festivala, koji bira selektore glavnih programa i izvršnog producenta festivala.

Internacionalni TV festival Bar

Status manifestacije od posebnog značaja dodijeljen mu je Sporazumom o organizovanju na partnerskoj osnovi, potpisanim 31. 10. 2008. godine između Ministarstva kulture i Opštine Bar. Osnovni program ovog Festivala čine televizijska ostvarenja iz oblasti dokumentarnog programa, ekologije i igranog programa (TV drame i TV film).

Izvršni producent ovog festivala, njegov organizator i realizator, bila je nevladina organizacija Internacionalni TV festival Bar.

Kako je ustanovljeno 2016. godine, ta nevladina organizacija se nije preregistrovala na valjan način, shodno Zakonu o nevladinim organizacijama, a uz to je podnošenjem ostavke direktorice u septembru iste godine, ostala i bez organa rukovođenja. Opština Bar nije uspjela blagovremeno da reorganizuje Festival i imenuje drugog izvršnog producenta, pa Internacionalni TV festival nije održan 2016. godine i samim tim nije dobio podršku Ministarstva kulture.

Međunarodni festival Kotor art

Međunarodni festival Kotor art rezultat je Sporazuma koji su potpisali Ministarstvo kulture, Opština Kotor i organizatori kulturnih manifestacija iz Kotora 29. 12. 2008. godine.

Međunarodni festival Kotor art u programskom aspektu prve godine svog izdanja, dakle 2009. godine, imao je pet segmenata: Festival Teuta – Novi antički teatar, Kotorški festival pozorišta za djecu, Don Brankovi dani muzike, Internacionalna smotra mode, Kotor art Teatar premijere. 2016. godine imao je takođe pet segmenata, ali promijenjenog karaktera. Od prvobitnog koncepta ostali su segmenti Kotorški festival pozorišta za djecu i Don Brankovi dani muzike, a pored njih festival čine segmenti Festival Klapa u Perastu, Pjaca od filozofa i Kotor APSS – radionica o prostoru i arhitekturi.

Segmenti koji više nijesu dio festivala su: Kotor art Teatar premijere, Internacionalna smotra mode, Festival Teuta – Novi antički teatar, Kotor art Pisanje grada i Sea Rock festival.

Osim Kotorškog festivala pozorišta za djecu i Don Brankovih dana muzike, svi ostali konstituenti ovog Festivala imali su privremeni ili povremeni karakter, što ukazuje na to da ni nakon skoro decenije postojanja, on još nije programski utemeljen i definisan. Jedan od razloga za to leži u činjenici da Festival čini nekoliko nevladinih organizacija, koje teže,

u programskom i organizacionom smislu autonomiji, sa tendencijom da se Međunarodni festival Kotor art smatra asocijacijom festivala i manifestacija, a ne jedinstvenim festivalom sa različitim programskim segmentom, jednom pravnom adresom i jednim računom.

Međunarodni festival Kotor art je u programskom konceptu značajno odstupio od prvobitnog sporazuma o njegovom organizovanju iz 2009. godine, a nakon 2012. godine i isticanja prvobitnog četvorogodišnjeg Sporazuma nije se pristupilo formiranju opštinske javne ustanove.

Opština Kotor je ove godine, samostalno donijela odluku o finansiranju tri manifestacije i to: Kotorski festival pozorišta za djecu, Don Brankove dane muzike i Festival Klapa u Perastu.

Ministarstvo kulture cijeneći odredbe Uredbe o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore, neće učestvovati u potpisivanju Sporazuma o organizovanju Međunarodnog festivala Kotor art za 2017. godinu po modelu prethodnih godina, tačnije na osnovu metodologije primjenjene od 2013. do 2016. godine kada su potpisivani Sporazumi o organizovanju Međunarodnog festivala Kotor art na godišnjem nivou.

Ministarstvo kulture će uz sva navedena obrazloženja, uputiti prijedlog odluke Opštini Kotor da Ministarstvo kulture finansira u ovoj godini tri manifestacije koje je i Opština Kotor svojom odlukom finansijski podržala i to u iznosima:

- za 25. Kotorski festival pozorišta za djecu 30.000 eura za organizaciju festivala i 10.000 eura za pripremu Monografije «25. godina Kotorskog festivala pozorišta za djecu» i izradu dokumenta «Strategija razvoja umjetničkog stvaralaštva za djecu i mlade u Crnoj Gori»;
- za 16. Don Brankove dane muzike 30.000 eura;
- za 16. Međunarodni festival klapa 10.000 eura.

Završna razmatranja

Nesumnjivo je da su manifestacije sa ovim statusom u prethodnom periodu ostvarile značajan iskorak u kvalitetu programske ponude i saradnji sa srodnim institucijama i umjetnicima iz regiona i mnogo šire.

Međutim, to nije dovoljno za konzistentno vođenje politike u ovoj oblasti kulture. Pokazalo se da zatečeni pravni status manifestacija i festivala, predstavlja kočnicu daljeg razvoja. Naime, osnovna slabost, nakon dobijanja statusa, ostala je to što su festivali većinom zadržali pravni status stečen osnivanjem. *TV festival* u Baru je bio nevladina organizacija. Međunarodni festival *Kotor art* je skup brojnih nevladinih organizacije i privatnih inicijativa, pa su skoro punu deceniju programski koncept kreirali jedni te isti ljudi, njihovi osnivači. To nije ostavljalo mogućnost da se inovira programski koncept, angažuju novi umjetnici i saradnici, a posebno nije pružena jednaka šansa i drugom crnogorskom ili međunarodnom kreativnom kadru, koji postoji i izvan pomenutih nevladinih organizacija i privatnih inicijativa.

Prošlogodišnje neodržavanje Internacionalnog *TV festivala* u Baru, potvrdilo je ispravnost našeg zahtjeva. Pored toga, postojeći institucionalni okvir je i prepreka za valjanu

evaluaciju ostvarenih rezultata i postavljenih ciljeva, kao i za direktan uvid u racionalno i namjensko trošenje novca iz budžeta. Takođe, nije u skladu sa definisanim prioritetima razvoja kulture, među kojima institucionalno jačanje ima primat. Institucionalno jačanje sva tri osnovna sektora kulture: javnog, privatnog i nezavisnog.

Stručna i profesionalna komparativna analiza sa svim navedenim pitanjima, samo u okruženju, tj. u regionalnom okviru može jasno dati odgovor na pitanje modela i organizacije festivala, njihove dinamike, razvoja, upravljanja i procesa odlučivanja.

Strateški gledano status manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore, nije i ne može biti pravo koje ne podliježe evaluaciji, već je to izazov odgovorne i stvaralačke pozicije unutar sistema kulture da prepoznamo sadržaj koji dovodi do razvoja kulture i koji jača poziciju savremenog stvaralaštva i umjetnosti u svakom elementu socio-kulturnog lanca različitih umjetničkih polja.